

УДК 37.013.73

Володимир Бондар
ORCID iD 0000-0002-5259-4870

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
декан факультету педагогіки і психології,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, 01601 Київ, Україна
ipp_npu@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ФІЛОСОФІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ В ПЕДАГОГІЦІ

У статті здійснено екскурс становлення та поетапного розвитку методології наукового пізнання як науки в безпосередній взаємодії з науковою філософією: її статусом, функціями, подібністю і відмінністю в їх методологічній значущості. Розкривається вплив філософії, логіки науки і наукового пізнання на подальший розвиток методології як науки. Здійснено порівняльний аналіз предмета, методу, структури та функцій філософії та методології як наук, розкрито роль їх взаємопроникнення як фактора взаємозбагачення. Дискусії з цих питань досі пір тривають на користь цих наук та їх застосування у здійсненні теоретичних, емпіричних і прикладних досліджень.

Ключові слова: логіка науки; методологія; наукова філософія; рівні методологічного і філософського пізнання; філософія мислення; формальна логіка.

DOI: 10.28925/2226-3012.2017.6.2025

Вступ. Становлення методології наукового пізнання як окремої галузі знання тісно пов'язане з розвитком філософії, розумінням її статусу, функцій, подібністю й відмінністю між філософією й методологією наукового пізнання. Не менший вплив на її становлення і подальший розвиток мали такі феномени як «логіка науки», «логіка наукового пізнання» на різних етапах розвитку філософії, оцінки її ролі в науковому пізнанні, виокремлення методології наукового пізнання в наукову галузь зі своїм специфічним предметом дослідження й методами наукового пошуку.

Дискусії з цих і багатьох інших питань затяглися й продовжуються нині і, в першу чергу, стосовно відмінностей між філософією й методологією наукового пізнання, між загальними науками і загальною теорією наукового дослідження, що має значення для всіх наук. Вони (дискусії) становлять основу недокінця розв'язаної проблеми у загальнонауковому вигляді.

Метою статті є переконати читача про не паралельний розвиток двох наук – філософії й методології, а їхнє взаємозбагачення, взаємодія у науковому пошуку й розв'язанні проблеми істинності його результату.

Філософія та методологія наукового пізнання: проблеми взаємодії. На перший погляд видається, що нічого спільного не може бути, наприклад, між абстрактними методами математики й емпіричними методами збору й обробки даних спостережен-

ня, що застосовується, скажімо, в педагогіці й медицині. Щоб вийти з даної ситуації, спробуємо розподілити науки на загальні й конкретні, теоретичні й прикладні (емпіричні), визнаючи за цього особливості методології в загальних (дедуктивних) науках й особливості в науках конкретних за індуктивними методами наукового пізнання. Саме так відбувалося в практиці наукового пізнання під впливом позитивізму, коли філософія в традиційному змісті слова знаходилася за межами наукового пізнання, функції якої були частково перекладені з наукової філософії на логіку і математику, методи яких визнавалися всезагальними.

Такий підхід до методів наукового пізнання і в цілому до його методології не вирішував проблему пошуку загального в методах всіх наук. Не вдалося абстрагуватися від специфіки методів пізнання ні в філософії, ні в математиці та логіці, ні в конкретних науках. Пошук спільних методів, що об'єднують ці науки, мав стати, на переконання Ф. Бекона, предметом методології наукового пізнання. Саме йому належить заслуга аналізу поняття досвіду як першооснови будь-якого наукового пізнання і визнання індукції як загального методу дослідження в будь-яких науках. За Ф. Беконем, досвід – єдине джерело знання, а індукція – універсальний засіб отримання з даних досвіду більш складних видів узагальненого наукового знання – основи розвитку теорії й управління практикою.

Однобокий підхід до методології наукового пізнання в оцінці Т. Гоббса, продовжувача філософських ідей і поглядів Ф. Бекона, викликав

ряд суперечностей, серед яких основною стала неможливість пояснити на засадах лише досвіду та індукції специфіку того теоретичного знання, яке уже мало місце в геометрії і в механіці І. Ньютона. Т. Гоббс знайшов вихід із ситуації, протиставивши теоретичне знання емпіричному, і повною мірою ототожнив методи філософії з методами логіко-математичного пізнання. Досвід й індукцію уже було не можливо розглядати в якості єдиних і найбільш загальних методів пізнання в будь-якій науці. Т. Гоббс зумів зрозуміти й оцінити специфіку й особливе значення теоретичних методів механіки в системі наукового пізнання і, будучи філософом, зміг це зробити навіть краще самого І. Ньютона.

Проте більшість природодослідників і філософів так і не змогли піднятися до рівня філософського мислення Т. Гоббса і продовжували притримуватися методології емпіризму, для чого в історичній ході розвитку науки уже мали місце відповідні основи. Продовж тривалого історичного періоду (XVII–XIX ст.) розроблялися саме емпіричні засади справжнього наукового пізнання, в якому досвід й індукція посідали чільне місце, виступали єдиним засобом розбудови наукової теорії і трактувалися рядом дослідників як індуктивне узагальнення, універсальна «логіка відкриттів». За цього значення логіко-математичних методів і філософії припинялося в становленні й розвитку наукового знання. Сприяла розвитку наукового знання абсолютизація механістичних уявлень в поглядах на світ, без чого була б неможливою сама методологія емпіризму.

Емпіризм з перебільшенням ролі індуктивного узагальнення в науковому пізнанні (всеіндуктивізм) піддається нищівній критиці в ряді робіт К. Маркса і Ф. Енгельса (1961) – основоположників діалектичного матеріалізму, філософського вчення про розвиток наукового теоретичного мислення. Головним пороком емпіризму вони вважали ігнорування ролі і функцій філософії в науковому пізнанні. Вважалось, що в будь-якому науковому дослідженні необхідно виходити не лише із даних досвіду, але й з його теоретичного підсумку (с. 366–367). Цьому підтвердженням був науковий прорив Максвелла з його електродинамічними поглядами на світ в стихійному розвитку фізики в останнє десятиріччя XIX століття. Цим самим було нанесено відчутний удар по емпіризму й механіцизму в науковому пізнанні.

Основоположники діалектичного матеріалізму спеціально відзначали наявність глибоких внутрішніх зв'язків всього наукового пізнання всіх наук з дійсно філософським мисленням – діалектичним матеріалізмом.

На початку другої чверті XX ст. в методології наукового пізнання відбуваються суттєві зміни. З'являються нові наукові теорії в математиці (теорія відносності А. Ейнштейна), в квантовій механіці, що змінило ставлення до ролі й значення у науковому пізнанні логіко-математичних методів дослідження. З виникненням теорії відносності, квантових уяв-

лень про природу розгортаються з новою силою дискусії щодо фактів об'єктивної ходи розвитку наукового пізнання, з категоричною вимогою до природодослідників змінювати філософські погляди на природу й пізнання.

Як неодноразово відзначав Н. Бор (1961), розвиток атомної фізики подав нам «гносеологічний урок», змусив вчених переглянути всю систему наукових понять і методів, пролив нове світло на загальні проблеми пізнання. Це стосується не тільки поглиблення наших уявлень про досвід, спостереження й вимірювання, але й виявлення першорядної ролі наукових абстракцій у процесі пізнання. Як все це вплинуло на розвиток філософії й методології наукового пізнання? Вчені самі поступово відходили від традиційної методології емпіризму до визнання більш широкої методології, в якій поряд з досвідом в якості джерел наукового знання розглядалися і логіко-математичні побудови. За цього фактично змінювалися погляди на роль філософії у розвитку наукового пізнання. Змінювалися, уточнювалися і поглиблювалися й самі уявлення про досвід та індукцію. Досвід аналізується в його нерозривному зв'язку з різними пристроями і спостерігачами, а індукція розробляється і застосовується в логіко-статистичному аспекті. Математична логіка в арсеналі теоретичних методів набуває широкого використання у науковому пізнанні. Починаючи із середини XX ст., застосування теоретичних методів у науковому пізнанні активізувалося у зв'язку з розвитком кібернетики і появою більш широких можливостей для математизації методів дослідження в найрізноманітніших науках, включаючи і гуманітарні. Нерозуміння справжньої ролі філософії у розвитку пізнання, притаманне емпіризму XVIII–XIX ст., тривалий час зберігалось і в наступному столітті.

Вся історія позитивізму й неопозитивізму зв'язана з ігноруванням ролі філософії у науковому пізнанні, з утвердженням, що досвід і лише він є єдиним джерелом істинного наукового знання, заперечуючи пізнавальну цінність філософського знання, теоретичного мислення в цілому. Неопозитивісти, як і їхні попередники – позитивісти продовжують акцентувати увагу на проблеми логіки, особливо математичної з метою їх поширення на природознавство й суспільствознавство, пристосування принципів позитивізму до «нових» умов розвитку сучасної науки. Неопозитивісти розв'язували нерозв'язну проблему: показати, що єдиним критерієм науковості й істинності абстрактних теоретичних понять і побудов, що мають місце в сучасному природознавстві, є їх зв'язок з даними досвіду. І це в той час, коли, з одного боку, зростала впевненість, що теоретичні поняття «самобутні», незалежні від емпіричного базису науки, а з іншого – саме поняття «даних досвіду» поступово відривалося від їх чуттєвого змісту і все більше й більше розглядалося

у формально-логічному сенсі в тій чи іншій раціональній формі. «Безчуттєва» раціональна форма зводилася до простого речення, в якому фіксувалися факти і дані спостереження. Набирає особливої актуальності в природничих і соціальних науках метод традуктивної аналогії.

Як підсумок, стверджує М. В. Мостепаненко (1974), все наукове пізнання складається із одних лише логічних процедур – формування тих чи інших «зручних» або «корисних» логічних речень в термінах мови теорії або мови спостережень і в перекладі цих речень з однієї мови на іншу. Якщо за цього врахувати, що сама логіка в рамках позитивізму розумілась як формальна і що в принципі допускалось, що вся математика зводилася до логіки, то виходило наступне: формальна логіка є єдиним й універсальним засобом пізнання й аналізу наступного знання.

Аналіз ряду праць з філософії (Копнін П. В., Ракітов А. І., Штофф В. А. та ін.) засвідчив, що дослідження логіки наукового пізнання (20–30 рр. ХХ ст.), проведені тогочасними позитивістами, зробили помітний позитивний вплив на розвиток як самої логіки, так і методології наукового пізнання в цілому. Зведення всієї логіки лише до формальної, ігнорування внеску філософів у наукове теоретичне пізнання, ідеалістичне розуміння досвіду викликали серйозну критику.

Дехто з науковців вважав, що проблеми методології наукового пізнання мають розроблятися переважно як проблеми логіки наукового дослідження, а не методології наукового пізнання в більш широкому спектрі. Аналізуючи поняття логіки науки, об'єднуючи різні думки з цього приводу А. А. Зінов'єва, В. Н. Садовського, В. С. Швирьова та інших дослідників, П. В. Копнін притримується думки про те, що терміни «логіка науки», «логіка наукового дослідження» і «методологія наукового пізнання» фактично рівнозначні. Він пише: «Якщо під сучасною логікою розуміти не лише формальну, але й діалектичну логіку..., то під логікою науки слід розуміти аналіз наукового знання засобами сучасної логіки: формальної логіки і матеріалістичної діалектики. Вона буде охоплювати й те, що П. В. Таванець й В. С. Швирьов називають «логікою наукового пізнання», В. Н. Садовський – «логікою й методологією науки», а Н. Ф. Овчинников – «теорією наукового знання». І далі П. В. Копнін (1968) пише: «Логіка науки або логіка наукового дослідження необхідні як змістова логіко-гносеологічна система, що дає цілісне знання про процес наукового дослідження, його складові елементи» (с. 258–259).

Саме з цих позицій критикується позитивізм, і, зокрема, абсолютизація ним ролі формальної логіки в науковому пізнанні. Проте, сам термін «логіка» зберігається для виокремлення універсального методу наукового пізнання, хоча йому (терміну) надається більш широке філософське значення. На переконання П. В. Копніна (1968), методи науково-

го пізнання обмежуються лише сферою логіки, що нелегко узгоджується з принципом єдності теорії і методу. Обмежуючи методологію пізнання лише логікою, ми даємо привід для зведення її до аналізу логічної структури наукового знання.

На переконання М. В. Мостепаненка (1974), для розроблення «загальної теорії науки» необхідно залучити весь науковий апарат сучасної формальної логіки, але провідну роль за цього має відігравати методологія науки, що спирається не тільки на логіку і гносеологію, або теорію пізнання, а й на всю філософію. Але перш за все, на думку В. А. Штоффа, необхідно визначитись з предметом методології наукового пізнання. На відміну від П. В. Копніна та інших авторів, В. А. Штофф (1972) замість терміна «логіка» пропонує методологію, не обмежуючи її лише формальною і навіть діалектичною логікою, а ставить питання більш широко, розуміючи, що методологія охоплює не тільки логічні методи дослідження, а й досліджує і чуттєві дані, і взаємозв'язки між чуттєвими й раціональними елементами пізнання, трактує дану сукупність методів та елементів пізнання з позицій загальних філософських положень.

Щоб не загубити специфіку методології наукового пізнання і не ототожнити її з філософією, треба розібратися в особливостях їхніх предметів дослідження, понятійному апараті, категоріях і законах, принципах їх реалізації. Адже кожна наукова галузь має свої, притаманні їй особливості. Основою їх виокремлення є те, що методологія наукового пізнання оперує не безпосередньо філософськими положеннями, а конкретизує їх, прикладає до виучуваних явищ природи і суспільства, які володіють відносною самостійністю щодо філософії, а тому й оперують своїми особливими поняттями і категоріями, законами і принципами.

Саме в конкретизації проявляється специфіка певної галузі пізнання, її відмінність від філософії. Слід пам'ятати, що філософські положення не прямо переносяться на вивчення конкретних явищ. Спочатку розробляється система конкретизованих понять і лише потім ця система понять слугує меті і завданням дослідження.

Філософські положення застосовуються до явищ ніби опосередковано, через систему конкретизованих на їх основі спеціальних понять. Такі поняття можуть скластися в практиці досліджень стихійно, без явного впливу філософських положень, але такий вплив завжди можна виявити при наступному аналізі. Хоча понятійний апарат методології наукового пізнання, як правило, складається в процесі вирішення практичних задач наукового дослідження, на його формування явно чи неявно впливають певні філософські постулати.

Вплив філософії виявляється опосередковано, поступово, вплітаючись в тканину практики дослідження, у світогляд дослідників, і все це відбувалося на всьому довгому і тривалому шляху-

ху об'єктивної ходи розвитку науки взагалі та філософії зокрема. Щоб поглибити наші уявлення про подібність і відмінність між філософією і методологією наукового пізнання, вдамося до їх порівняння за ознаками і сутністю їхнього предмета, методу та функцій у розвитку всіх окремих і загальних наук природничого, гуманітарного, філософського та історичного ґатунку.

І так, методологія наукового пізнання, не дивлячись на те, що тривалий час нею (методологією) вважалась марксистсько-ленінська філософія, представляє собою науку про ті загальні методи і засоби пізнання, які склалися у науках в процесі їхнього історичного становлення і які існують в практиці наукового дослідження й досі. Ця наука не є тотожною філософії. Вона має свій предмет і свої методи пізнання, свою структуру і свої функції, свою понятійно-категоріальну мову. Методологія (від метод і ... логія) – 1) вчення про методи пізнання й перетворення світу; 2) сукупність прийомів дослідження, що їх застосовують у будь-якій науці відповідно до специфіки предмета її пізнання (Мостепаненко, 1974, с. 8–12).

Якщо **предметом** філософії є найбільш загальні закони існування і розвитку природи, суспільства, пізнання і мислення, то методологія наукового пізнання має своїм **предметом** загальні методи дослідження (як емпіричні, так і теоретичні), що склалися в науках, в тому числі і в науковій філософії. Вона ніби їх просіює через специфічне решето віків (В. Б.). Якщо **методом** філософії є матеріалістична діалектика, то методом методології наукового пізнання – будь-які наукові методи пізнання, використання яких спрямоване на вивчення самих цих методів з метою рекомендувати їх іншим наукам, в тому числі й філософії. Якщо **структура** філософії містить вчення про матерію і форми її існування, форми суспільної свідомості, яка виробляє цілісне практичне, пізнавальне, ціннісне, етичне й естетичне відношення до світу, то структура методології наукового пізнання складається з вихідних принципів наукового пізнання, що кладуться в основу певної науки, в тому числі вчення про розвиток і пізнання, то структура методології наукового пізнання складається із вчення про вихідні принципи наукового пізнання, вчення про його два основні шляхи (види) – емпіричний і теоретичний, наукові підходи до дослідження суті і форми об'єктів та принципи їх реалізації в ході дослідження, а також вчення про спеціальні методологічні поняття, що мають загальне значення для всіх наук і науковців. Якщо головна **функція** філософії полягає в тому, щоб обслуговувати теоретичні основи практичної діяльності, то головна **функція** методології наукового пізнання – бути теорією методів наукового пошуку, наукових досліджень як в загальних, так й окремих науках.

Як бачимо, за основними ознаками, за наявності яких система наукових знань може претендувати

на відносно самостійну науку (предмет, структура, методи, функції і понятійний апарат), мається не лише подібність, а й відмінність між філософією і методологією наукового пізнання. Якщо за цього, як пише М. В. Мостепаненко (1974), підійти до філософії як до однієї із загальних наук, то відмінність між нею й методологією наукового пізнання буде приблизно такою, як між однією із окремо взятих загальних наук і загальною теорією наукового дослідження, яка має значення для всіх наук.

З попередньо викладеного можна зробити наступні висновки на користь філософії з позицій методології наукового пізнання. Методологія наукового пізнання перш за все є теорією загальних методів дослідження, що склалися в науках за весь час їхнього існування. Але в теоретичному синтезі цих методів керівну роль відіграють загальні уявлення про світ (матерія, рух, простір, час, тощо) і пізнання, що склалися в рамках філософського світорозуміння. Саме на основі цих уявлень й уяви формулюються початкові (вихідні) принципи пізнання, пізнавальної діяльності, що лежать в основі методів наукового дослідження. З цього випливає наступне: одна наука – діалектичний матеріалізм – посідає особливе місце в методології наукового пізнання. На її базі формулюються основні принципи пізнання, що мають значення для всіх наук. Але діалектичний матеріалізм виконує свої, притаманні йому методологічні функції стосовно всіх наук не тому, що його категорії й закони просто й безпосередньо застосовуються цими науками, а тому, що наукові положення і поняття методології наукового пізнання, які мають загальне значення для всіх наук, розглядаються як конкретизація категорій і законів діалектичного матеріалізму. Нове наукове знання може виникнути лише тоді, коли до даної галузі дослідження будуть застосовуватися конкретні методи, які склалися в даній науці.

Процес наукового пізнання може здійснюватись на трьох методологічних рівнях: вищому, середньому і нижчому. Вищий рівень наукового пізнання теоретично обслуговують положення діалектичного матеріалізму, які відіграють спрямовуючу роль стосовно положень і вимог методології наукового пізнання. Середній рівень характеризується включенням у пізнавальний процес власне методологічні положення, якими конкретизуються положення діалектичного матеріалізму. Цей рівень відіграє спрямовуючу роль стосовно вибору конкретних методів дослідження, що склалися в даній галузі наук. На нижчому, методологічному рівні за допомогою конкретних методів дослідження, що безпосередньо обслуговують пізнавальну діяльність, добуваються нові знання певної наукової галузі. Саме тут важливо підкреслити, що методологія наукового пізнання виконує функцію проміжної ланки, яка зв'язує філософію з конкретними методами дослідження, які притаманні досліджуваній галузі

знань. Застосування напряму філософських положень як загальних стосовно досліджуваної галузі без їхньої відповідної конкретизації не може бути методологічно коректним та ефективним. Враховуючи цю обставину, методологію наукового пізнання слід визнати як науку не лише про загальні методи, а й про загальні принципи наукового пізнання, виведені із загальних законів і закономірностей з метою їх застосування у науковій діяльності. В загальних принципах проявляється не тільки гносеологічний, сутнісно-чуттєвий, а й онтологічно-раціональний, підсвідомий зміст. За цього слід підкреслити, що для методів наукового пізнання властивим є поєднання формальних і змістових засобів дослідження в різних пропорціях: від максимально змістових з елементами формальних засобів до максимально формальних методів з мінімумом необхідних змістових засобів.

Названі пропорції по-різному проявляються в емпіричних і теоретичних науках і відповідних їм методах наукового пізнання. В емпіричних науках при застосуванні безпосереднього спостереження зі збором дослідних даних експерименту головну роль відіграють методи переважно з використанням змістових засобів, ніж формальних. В теоретичних, суцільно абстрактних науках (математика, теоретична логіка тощо) методи дослідження майже повністю складаються із формальних засобів, включаючи мінімум змістових засобів дослідження. Зазначимо, чисто емпіричних наук, без можливості рано чи пізно побудувати для них свою теорію, не існує. Характерною рисою й умовою розвитку науки є формування вслід за емпіричним свого теоретичного рівня дослідження. За цього роль і значення формальних засобів підвищується, логіко-математичні засоби все більшою мірою проникають у всі методи

дослідження, а окремі з них починають відігравати головну роль.

Як не парадоксально, ми й досі знаходимося на емпіричному рівні філософського пізнання. Про це було висловлено понад сорок років тому провідними філософами радянської пори. Для верифікації цієї тези необхідні спеціальні дослідження філософів ХХІ століття. Більш того, багаточисельне застосування логіки й математики в різних галузях пізнання і практики засвідчує про наявність і можливість розроблення і використання ними методів емпіричного дослідження. Чи здійснились передбачення окремих науковців про те, що в недалекому майбутньому математика й емпіричні науки знову зближаться і теорія загальних математичних структур виявиться більш близькою до реальної структури світу, в якому ми живемо, ніж це передбачали у вісімдесятих роках минулого століття?

Висновки. Ми усвідомлюємо тезу про те, що будь-яка наука має розвиватися за деякими загальними законами на емпіричному й теоретичному рівнях дослідження. Тому вивчення загальних методів пізнання, шляхів і засобів формування і розвитку нового наукового знання (емпіричного й теоретичного), вивчення загальних законів цього розвитку становить основне завдання науки, яка називається «Методологія наукового пізнання». Тому вивчення загальних методів пізнання, шляхів і засобів формування і розвитку нового наукового знання (емпіричного й теоретичного), вивчення загальних законів розвитку природи і суспільства становить основне завдання двох наук – методології наукового пізнання й філософії, відтворюючи над предметне знання, так необхідне для досліджень в окремих галузях науки.

Література

- Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. 2 изд. Т. 20. Москва : Политиздат, 1961. С. 366–367.
 Бор Н. Атомная физика и человеческое познание. Москва, 1961. С. 11, 115, 125.
 Мостепаненко М. В. Методология научного познания, ее предмет и сущность. Сб. ... *Методология научного познания: естественные и технические науки*. 1974. Вып. 1. С. 8–9; 11–12.
 Копнин П. В. Логические основы науки. Киев, 1968. С. 258–259.
 Штофф В. А. Введение в методологию научного познания. Ленинград, 1972. С. 4; 110–115.

References

- Marks, K., & Jengel's, F. (1961). *Sochinenija [Compositions]*. izd. 2. T. 20. Moscow, Russian Federation: Politizdat (rus).
 Bor, N. (1961). *Atomnaja fizika i chelovecheskoe poznanie [Atomic Physics and Human Knowledge]*. Moscow, Russian Federation (rus).
 Mostepanenko, M. V. (1974). Metodologija nauchnogo poznanija, ee predmet i sushhnost' [Methodology of scientific knowledge, its subject and essence]. *Metodologija nauchnogo poznanija: estestvennye i tehnicheckie nauki [Methodology of scientific knowledge: natural and technical sciences]*, 1, 8–9; 11–12 (rus).
 Kopnin, P. V. (1968). *Logicheskie osnovy nauki [Logical foundations of science]*. Kyiv, Ukraine (rus).
 Shtoff, V. A. (1972). *Vvedenie v metodologiju nauchnogo poznanija [Introduction to the methodology of scientific knowledge]*. Leningrad, Russian Federation (rus).

PROBLEMY INTERAKCJI FILOZOFII I METODOLOGII W NAUKACH PEDAGOGICZNYCH

Bondar Wołodymyr, Doktor nauk pedagogicznych, Profesor, Akademię Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii, Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. P. Drahomanova, ul. Pyrogowa, 9, 01601 Kijów, Ukraina, ipp_npu@ukr.net

W artykule ukazany został wpływ filozofii i logiki na rozwój metodologii jako nauki. Przeprowadzona została analiza porównawcza dotycząca struktury i funkcji filozofii, logiki oraz metodologii jako nauki, ujawnia się ich rolę we wzajemnym wzbogacaniu. Dyskusje na temat tych zagadnień nadal korzystają z tych nauk i ich zastosowania w realizacji badań teoretycznych, empirycznych i stosowanych.

Słowa kluczowe: filozofia myślenia; filozofia naukowa; logika formalna; logika nauki; metodologia; poziom wiedzy metodologicznej i filozoficznej.

PROBLEMS OF INTERACTION BETWEEN PHILOSOPHY AND METHODOLOGY OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE IN PEDAGOGY

Bondar Volodymyr, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full member (Academician) of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Dean of the Faculty of Education and Psychology, National Pedagogical Dragomanov University, 9 Pirogova Str., 01601 Kyiv, Ukraine, ipp_npu@ukr.net

The article presents the excursion of formation and phased development the methodology of scientific knowledge as a science, in close cooperation with the scientific philosophy: its status, functions, similarities and differences in their methodological significance.

It is rivaled the influence of philosophy, logic, science and scientific knowledge on the further development of the methodology as a science. Stages and the concept of its formation and development are regarded and comparative analysis of the object, method, structure and function of philosophy and methodology of science light up their role as a factor of mutual interpenetration. Discussions on these issues are going on till nowadays for benefit of these sciences and their application in the implementation of the theoretical, empirical and applied research.

The findings of the research show that any science should evolve under some general laws at the empirical and theoretical levels of research. Thus, the main task of Methodology of Scientific Knowledge, a science, is the study of general methods of cognition, ways and means of formation and development of new scientific knowledge (both empirical and theoretical), general laws of the development. Therefore, the study of general methods of cognition, ways and means of the formation and development of new scientific knowledge (both empirical and theoretical), general laws of the development of nature and society is the main task of two sciences - methodology of scientific knowledge and philosophy, while reproducing extra knowledge that is required for research in certain fields of science.

Key words: formal logic; levels of methodological and philosophical knowledge; methodology; philosophy of mind; scientific philosophy; the logic of science.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2017
Прийнято до друку 05.10.2017